

Nr 315.

Av herr **Sjödahl m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående rasbiologiska institutets organisation m. m.*

Under framhållande av att frågan om rasbiologiska institutets ställning, program och arbetsformer syntes böra underkastas närmare utredning, och att man i avvaktan på att denna utredning bleve färdig, kunde av besparingshänsyn räkna med ett avsevärt lägre understöd till institutet, äskade Kungl. Maj:t i 1933 års statsverksproposition till institutets verksamhet under budgetåret 1933/1934 ett till hälften nedsatt anslagsbelopp eller 30,000 kronor. Med anledning av i riksdagens båda kamrar väckta motioner beviljade emellertid riksdagen 45,000 kronor. Riksdagen framhöll jämväl, att det syntes vara i sin ordning, att statsmakterna, till dess resultatet av nämnda utredning föreläge till deras prövning, beredde institutet möjlighet att, om än i något inskränkt omfattning, arbeta för sin uppgift, om vars stora betydelse i varje fall några delade meningar icke torde råda. Sedan Kungl. Maj:t den 12 maj 1933 uppdragit åt universitetsberedningen att verkställa utredningen, har densamma den 18 december 1933 avgivit sitt utlåtande jämte förslag i ämnet.

I underdånig skrivelse den 25 augusti 1933 har styrelsen för rasbiologiska institutet hemställt om utverkande av dels ett extra reservationsanslag till uppehållande av institutets verksamhet under budgetåret 1934/1935 med ett till 55,000 kronor höjt belopp dels ett extra förslagsanslag av högst 14,000 kronor för utgivande av trycket av andra delen av institutets arbete *The Race Biology of the Swedish Lapps*, som under budgetåret beräknas föreligga för publicering.

Med eget underdånigt yttrande har universitetskanslern den 10 oktober 1933 överlämnat styrelsens framställning. Vad universitetskanslern härvid anför synes vara av den betydelse att böra i huvudsak återgivnas:

»Vad då först beträffar anslaget till institutets verksamhet, anser jag mig i likhet med föregående år icke kunna tillstyrka, att anslaget sättes lägre än 55,000 kronor. Ett anslag av denna storlek torde nämligen vara oundgängligen erforderligt, därest institutet skall kunna behålla åtminstone flertalet av sina hittillsvarande, för institutets arbete särskilt utbildade medarbetare. Att institutet, trots den stora anslagsminskningen för innevarande budgetår, kunnat i huvudsak fullfölja sitt uppgjorda arbetsprogram, beror, enligt vad jag inhämtat, uteslutande på den lyckliga omständigheten, att

enskilda ledamöter av styrelsen lyckats utverka ej obetydliga bidrag från intresserade privatpersoner till institutets verksamhet. Huruvida dylika bidrag kunna påräknas för framtiden, är naturligen ytterst osäkert, och det lär i alla händelser ej kunna ifrågasättas, att man skulle för kommande år delvis bygga institutets verksamhet på förhoppningen om sådana.

Det finnes dessutom en alldeles särskild omständighet, som talar för att institutet under nästkommande budgetår bör komma i åtnjutande av det begärda anslaget. Institutets nuvarande chef ingår i pensionsåldern i april månad 1935, och innan dess bör den av honom påbörjade, ännu pågående undersökningen om de svenska lapparnas rasbiologi vara slutförd. En förutsättning för att så skall kunna ske är givetvis, att institutet även under instundande budgetår har nödiga arbetskrafter till sitt förfogande för att göra erforderliga kompletterande undersökningar ute i orterna och fullfölja bearbetningen av det insamlade materialet. Såsom framgår av det av styrelsen uppgjorda framtida arbetsprogrammet för institutet, hyser styrelsen den uppfattningen, att institutets arbete bör, efter den lapska undersökningens fullbordande och sedan ny chef blivit tillsatt, inriktas på andra områden än dem, som hittills varit föremål för bearbetning, nämligen sådana rasbiologiska ärftlighetsmedicinska undersökningar, vilka kunna utgöra en grundval för så kallad negativ rashygien.

I detta sammanhang anser jag mig böra nämna något beröra den nu pågående, åt universitetsberedningen anförtrodda utredningen rörande den framtida organisationen av den rasbiologiska forskningen i landet, vilken fråga förutsatts kunna komma under omprövning vid 1934 års riksdag. Jag vill då framhålla, att ett eventuellt beslut om en blivande ny organisation icke lämpligen synes böra träda i kraft, förrän den lapska undersökningen slutförts, d. v. s. vid ingången av budgetåret 1935/1936. Anslaget för nästkommande budgetår torde därför böra utmätas med utgångspunkt från den nuvarande organisationen av institutet.

Sedan den lapska undersökningen blivit förd till slut, bör institutet givetvis sättas i tillfälle att utgiva av trycket en redogörelse för de vunna resultaten. I annat fall blir ju hela den stora undersökningen skäligen meningslös. Det torde överhuvudtaget få betraktas som en nödvändig konsekvens av institutets upprättande, att medel ställes till förfogande för publicering i skäligen utsträckning av redogörelser för de av institutet utförda undersökningarna. Huruvida det av styrelsen begärda beloppet, 14,000 kronor, är oundgängligen erforderligt, kan för närvarande ej säkert bedömas. Det synes mig dock sannolikt, att man, genom att i möjligaste mån begränsa arbetets omfång, bör kunna åtskilligt minska kostnaden för detsamma. Jag anser mig därför kunna stanna vid att hemställa om ett tryckningsanslag å 10,000 kronor.»

I sitt yttrande till universitetskanslern den 24 januari 1934 över universitetsberedningens till styrelsen remitterade utredning anför styrelsen även:

»Styrelsen vill slutligen uttrycka jämväl den förhoppningen, att det anslag om 55,000 kronor för uppehållande av verksamheten vid statens institut för rasbiologi under budgetåret 1934/1935, varom styrelsen med kanslerns tillstyrkan ingivit underdånig framställning, också måtte vinna Kungl. Maj:ts stöd hos innevarande års riksdag. Det nödläge, vari institutet befinner sig, har tvingat de av andra värv strängt upptagna styrelseledamöterna till stora ansträngningar att söka på enskild väg erhålla behövlig utfyllnad av statsanslaget, och styrelsen finner det knappast rimligt, att denna utväg, som ännu endast delvis lett till avsett resultat, skall behöva anlitas för anskaffande av de oundgängligaste medlen till uppehållande av en statlig verksamhet, om vars stora och allmänna betydelse det sakliga omdömet torde stå enigt.»

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nr 155 äskas till uppehållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet under budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 45,000 kronor. Såsom av det förut nämnda framgår, skulle ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition medföra, att institutet sattes ur stånd att slutföra de rasbiologiska undersökningarna beträffande Sveriges lappar och med dem blandad befolkning. Kungl. Maj:t har heller icke äskat något tryckningsanslag för undersökningsresultatens publicering.

Det torde i denna situation vara motiverat att med några ord ytterligare beröra de undersökningar, det här är fråga om. Undersökningarna påbörjades redan 1913 av dåvarande docenten vid Uppsala universitet Herman Lundborg och fortsattes under åren 1917—1921 med hjälp av särskilt utverkade statsanslag. Ur riksdagens skrivelse härom nr 8/1916 må anföras: »Den allmänt kulturella uppgift, som dessa forskningar äga, ävensom de resultat, vilka härmed stå att vinna och vilka kunna vara av i flera avseenden rent praktisk betydelse, synas riksdagen motivera ett ekonomiskt stödjande från statens sida.» Efter rasbiologiska institutets upprättande från och med ingången av året 1922 bedrevos undersökningarna under åren 1922—1926 endast mera sporadiskt, men sedan institutet vid slutet av sistnämnda år utgivit sitt stora arbete *The Racial Characters of the Swedish Nation*, har institutet ägnat huvuddelen av sina krafter åt fullföljandet av de rasbiologiska undersökningarna rörande lapparna och med dem blandad befolkning, såsom också framgår av styrelsens för institutet årligen ingivna underdåniga framställningar om anslagsäskande och berättelser över verksamhetens bedrivande.

I sitt yttrande till universitetsberedningen den 11 oktober 1933 anför styrelsen om dessa undersökningar följande: »En synnerligen viktig (för framtida tillämpning på det praktiska området) och maktpåliggande uppgift för den allmänna rasbiologien anser styrelsen vidare det vetenskapliga utforskandet av *raskorsningar på människans område* vara. I detta avseende erbjuder vårt land ett synnerligen förtämligt forskningsmaterial, i det att till-

fälle finnes att noga utforska alla de talrika ärftliga egenskapernas förhållande efter korsningar mellan folk tillhörande såväl längre skilda antropologiska raser (t. ex. lappar och svenskar) som mera närstående raser och rasgrupper. Såsom lätt torde inses, förutsätter emellertid denna forskning rörande raskorsningar hos människan på samma sätt som fallet är ifråga om studiet av korsningar hos växter och djur i första hand en noggrann kännedom om ursprungsrasernas beskaffenhet och egenskaper, och ur denna synpunkt är det i full överensstämmelse med den från början i stora drag uppgjorda allmänna planen för institutets verksamhet, att institutets forskning över lapparna med all intensitet fullföljts, så att grunden för fortsatta arbeten på detta område kan ligga klar. Det är beklagligt, att insikten om detta arbetes stora *allmänna* betydelse ännu icke på alla håll trängt igenom, i det att man på sina håll synes mena, att arbetet rör en oväsentlig och speciell fråga utan aktuell eller praktisk betydelse. Att detta vetenskapliga arbete rörande lapparna skulle vara en oväsentlig och speciell fråga, torde i och med det redan sagda vara tillräckligt vederlagt, enär det som ovan anförts ligger som *nödvändig* grundval för ett fortsatt arbete av den mest allmänna och vitt omfattande art på rasbiologiens område, nämligen raskorsningar. Däremot kan naturligtvis med rätta sägas, att denna forskning är ett arbete på lång sikt. Det är emellertid enligt styrelsens mening just institutets ofrånkomliga plikt att jämte mera lättlösta uppgifter på kort sikt upptaga jämväl dylika uppgifter på längre sikt. Institutet skulle eljest förfela sin från början angivna väsentliga uppgift, som just är att företaga *grundläggande* undersökningar av allmän betydelse. — Att ett grundligt vetenskapligt utforskande av raskorsningars förhållande, med hänsyn särskilt till utklyvning, i olika avkommegenerationer efter korsningen, av olika kombinationer av alla de olika ärftliga egenskaper, som skola studeras (såväl antropologiska egenskaper som alla andra egenskaper, t. ex. resistensen mot olika ärftliga sjukdomar), för närvarande får anses som ett synnerligen aktuellt problem, visas bäst av den livliga allmänna diskussion, som i olika länder pågår om detta ämne, tyvärr ofta utan tillräcklig insikt i och kännedom om ärftlighetslärans resultat och nuvarande ståndpunkt i dess helhet. Det synes styrelsen därför av den största aktuella betydelse, att den rasbiologiska forskningen av all kraft och med hjälp av allt erfarenhetsmaterial, som kan åvägbringas, bidrager till ett riktigställande av den gängse uppfattningen på detta område, så att å ena sidan okloka, på föräldrade vetenskapliga uppfattningar, särskilt rörande »härstamning», grundade praktiska åtgärder förhindras, men å andra sidan upplysning kan lämnas om det faktiska förhållandet efter raskorsningar, så långt den vetenskapliga forskningen kan visa. Först därefter torde det bli möjligt att fatta väl övervägda åtgärder t. ex. ifråga om invandring till landet av främmande folkslag och raser o. s. v. — Det synes slutligen styrelsen angeläget att betona, att den rasbiologiska forskningen på detta område å ena sidan kräver

det största beaktande av och noggrann kännedom om den mycket omfattande experimentella forskningen på motsvarande område hos växter och djur (i synnerhet som experimentell forskning av samma art som hos växter och djur icke är möjlig hos människan) och å andra sidan måste taga all möjlig lärdom av den historiska och geografiska forskningen rörande folks och rasers flyttning och förhållande till varandra (det må i detta avseende hänvisas t. ex. till en avhandling av professor M. P-n Nilsson i Lund i den svenska ärftlighetstidskriften *Hereditas* 1921). På intet område torde kanske den rasbiologiska forskningens egenskap av en icke blott medicinsk disciplin framträda tydligare än vid detta vetenskapliga utforskande av raskorsningar med dess nödvändiga och nära anknytning till flera olika vetenskaper utanför medicinens område.»

Vid slutet av året 1932 utkom av trycket första delen av institutets arbete om de svenska lapparnas rasbiologi, betitlat *The Race Biology of the Swedish Lapps*. Mycket lovordande omdömen om detta arbete ha varit synliga i fackpressen. Det kan hava sitt intresse att meddela några utdrag ur sådana recensioner.

Den kände finländske lappforskaren prof. V. Tanner skriver i »*Terra*», Geografiska sällskapets i Finland tidskrift:

»Den demografiska utredningen är i både sakligt och metodiskt hänseende mycket anmärkningsvärd. Den bygger på omfattande, kritiskt hållna genealogiska undersökningar, grundade på kyrkböckerna i lappmarksförsamlingarna, från Karesuando ned till Dalarne. Ett dylikt arbete hade knappast kunnat fullbordas inom någon annan del av världen än i Sverige på grund av det statistiska materialets ofullständighet, isynnerhet när det gäller nomader, och man kan därför säga, att utredningen indirekt vittnar också om den utmärkta kyrkobokföringen och lapparnas anmärkningsvärt höga civilisation i Sverige, och det är dessa omständigheter som möjliggjort denna utredning, som sträcker sig mer än ett sekel tillbaka i tiden. Omkring 10,000 familjeregisterkort ha upprättats, vilket innebär, att omkring 90 procent av samtliga i Sverige vistande lappar ha utforskats. — — —

De praktiska resultaten torde komma att med tacksamhet hälsas av de administrativa myndigheterna i Sverige. — — —

Det föreliggande bandet utgör ett vetenskapligt föredöme för andra liknande utredningar. Det lämnar tillika ett nytt monumentalt vittnesbörd om svenskarnas ledaretraditioner på det kulturella området. Efter denna lyckade debut emotses verkets andra del med mycket stora förväntningar. Vi hoppas innerligt, att Rasbiologiska Institutet erhåller de nödiga medlen för att fullfölja sin både för vetenskap och samhälle gagneliga verksamhet.»

Antropologen prof. J. Weninger skriver i »*Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*»:

»Eine ähnliche monumentale Arbeit über ein Nomadenvolk dürfte, wegen der Unvollständigkeit des Quellenmaterials, in keinem anderen Lande der

Erde ausführbar sein. Dieses Buch stellt ein rassenbiologisches Werk ersten Ranges dar, dem wir, mit gutem Gewissen, die weiteste Verbreitung wünschen müssen.»

Den tyske statistikern W. Henninger skriver i »Allgemeines Statistisches Archiv»:

»Das in fruchtbarer Gemeinschaftsarbeit von Statistik und Rassenforschung entstandene Werk wird nicht nur als Zusammenfassung und Erweiterung der rassenbiologischen Kenntnisse über die Lappen Anerkennung finden. Es kann sicher auch in methodischer Hinsicht als anregend für die gesamte Rassenforschung gelten.»

Av det förut sagda torde den stora betydelsen av de rasbiologiska undersökningar rörande Sveriges lappar och med dem blandad befolkning, vilka stå inför sin snara avslutning vid rasbiologiska institutet, vara tillräckligt ådagalagd. Så mycket mindre synes det då rimligt, att fullföljandet av dessa undersökningar, till vilka dock under årens lopp tillsammans högst betydande belopp utgått, skulle äventyras av brist på det jämförelsevis ganska obetydliga tillskott av medel, som erfordras för deras avslutande och resultatens publicering.

Visserligen beviljade 1933 års riksdag för innevarande budgetår endast 45,000 kronor till verksamheten, men det kan med visshet sägas, att till följd härav omfattande avskedanden icke kunnat undvikas, därest det icke lyckats enskilda ledamöter av institutets styrelse att under den övergångsperiod, som innevarande budgetår får betraktas vara, av intresserade privatpersoner utverka icke obetydliga bidrag till institutets verksamhet. Ehuru det dessutom är av stor betydelse för institutet att vid den nya inriktning av verksamheten, som universitetsberedningen föreslagit, kunna förfoga över den personal, som nu är och under flera år varit anställd vid institutet och därstädes fått sin utbildning, är det mer än ovisst, om enskilt ekonomiskt stöd skall kunna erhållas även i fortsättningen, varför det sålunda med ett anslag av allenast 45,000 kronor skulle bli nödvändigt att avskeda en del personal och att väsentligt sänka lönerna för den kvarblivande personalen. Det kan för övrigt icke vara rimligt att förutsätta, att styrelsen i fortsättningen skall lyckas genom den enskilda offervilligheten anskaffa oundgängligt tillskott för uppehållande av verksamheten, och det lär, som universitetskanslern anført, ej heller kunna ifrågasättas, att institutets verksamhet delvis skulle bygga på förhoppningar härom. Med ett anslag av 55,000 kronor skulle däremot kontinuiteten i personal kunna bibehållas.

Icke heller förefinnes längre skälet att i avvaktan på utredningen om institutets ställning, program och arbetsformer inskränka institutets arbetsvillkor. Utredningen är slutförd, och universitetsberedningen har icke framfört några erinringar mot det sätt, på vilket institutet bedrivit och bedriver sin verksamhet. Den nya inriktning av verksamheten, som beredningen föreslagit, synes stå i full överensstämmelse med de intentioner, styrelsen

redan förut hyst och i tidigare skrivelser berört samt i sitt framtida arbetsprogram hösten 1932 utförligare framlagt.

På grund av vad ovan anförts, anse vi således, att institutet under budgetåret 1934/1935 bör beredas ett tillräckligt anslag för att kunna dels bibehålla sin nuvarande personal, dels avsluta de stora undersökningarna rörande lapparna och med dem blandad befolkning, dels ock utgiva av trycket de viktigaste resultaten av dessa undersökningar.

Vi tillåta oss därför hemställa,

att riksdagen ville anvisa dels till upprätthållandet av verksamheten vid rasbiologiska institutet under budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, dels till utgivande av trycket av andra delen av arbetet *The Race Biology of the Swedish Lapps* ett extra förslagsanslag högst 10,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Stockholm den 10 mars 1934.

Edg. Sjödahl,

J. Bergman.

K. G. Westman.

Alfred Petré.

G. A. Björkman.

David Norman.
